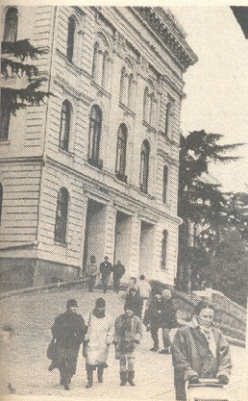

ბურჯი ეროვნებისა

თეგერვალი ● BURJI EROVNEBISA ● 1996 წელი

1918 წლის 26 იანვარს (ახალი სტილით 8 თებერვალს),
 დავით აღმაშენებლის ხსოვნის დღეს,
 გაიხსნა ქართული უნივერსიტეტი.

უნივერსიტეტის გახსნის ზეიშუა
 კირველი რეპორტის, კატრა
 მელიქიშვილის, მიერ წარმოთქმული
 სეშუა-სიტყვიდან:

„ჩვენ ვაფუძნებთ ქართულ უნივერსიტეტს იმისათვის, რომ საშუალება მიეცეთ ჩვენს ხალხს, შშობლიურ ენაზე გაეცნოს და აითვისოს მეცნიერული ჭეშმარიტების საწყისები და აგრეთვე საშუალება მიეცეთ ჩვენს მეცნიერულ ძალებს, შეისწავლონ ჩვენი საშობლო — საქართველო და კავკასია“.

მცოვანმა მეცნიერმა აქ გაიხსენა გერმანიაში მისი შებვედრა ცნობილ ავსტრიულ ენათმეცნიერთან შუხარდტთან: „როცა გათვო გერმანიაში ჩემი ჩასვლის მიზანი, შუხარდტმა დიმილით მითხრა: ქართველი რატომ ქიმიას სწავლობ, მას ხომ სხვებიც სწავლობენ, და არ იკვლევ უმდიდრესი ქართული ენის ბუნებასო. ეს ფაქტიც ნათლად ადასტურებს, რომ კუმანიტარული მეცნიერებანი უნდა დაედოს საფუძვლად ჩვენი უნივერსიტეტის მუშაობას“, — დასძინა მან.

ბისარონ ჯორჯიანი
სახორბალოების ბაზარი

მისპირი რედაქტორი
გიორგი ზომბლაშვილი

მისპირი რედაქტორი
მისპირი
იოსებ ზომბლაშვილი

დირექტორი
ახლა ვახუშაძე

პასუხისმგებელი მდივანი
ვახუშაძე გიორგი

მასპინძელი რედაქტორი
ილია პაპიაშვილი

რედაქტორები:
მეთევზე მათეოზიშვილი,
სიმონო მანუჩაძე,
გარინა კვიციანიშვილი,
ნანა ლომიძე,
რამაზ ჯორჯიანი,
ნინო ზომბლაშვილი

რედაქციის ხაზზე
ვაია კობახიძე

სარედაქციო საბჭო
ბენადი ბარბაქაძე,
ლევია ბებუაძე,
კორნელი მანუჩაძე,
მანუჩაშვილი,
მიხეილ ჯორჯიანი,
ლევან ჯორჯიანი,
გიორგი ვიბახიშვილი,
თამაზ ხაბაძე,
ნინო ჯორჯიანი

მისამართი რედაქტორი
რამაზ ჯორჯიანი

1995 წელს თბილისის უნივერსიტეტის გამოცემულმა **გაერო-ქრისტიანული ბუნება რაბოტის** წიგნი „მათა შინაარსობითი სპირიტუალური მართლმადიდებლობა და კულტურის ტრადიციის მკვლევარობით“. იმ აზრს **„საინტელექტუალური“** ენათა ნათარგობთა კატეგორიის სტრუქტურაში ჰუმანიზაციის აუცილებელი გზა იყო. ახვა დღეს, და ახვ ენება მომავალშიც: — ავტორი დაი-
მოწმებს **შინაარსული** ენათმეცნიერების უფუძემდებლის, **ლევან ვახუშაძის** სტატეის „ევროპის ენობრივი მომავალი“. მკითხველს ვთავაზობთ ამ სტატეის პროფ. გ. რამაშვილისეულ თარგმანს, რომელიც აღნიშნულ წიგნშია დაბეჭდილი.

ევროპის ენობრივი მომავალი

უოველი ადამიანი რომ დედაენით ხარობს, ეს ჰუმანიტარობის წინ წამოწვევია და ევროპის ავტონომიის წინაპირობა. ადამიანის უფლებათა მთავარი დეკლარაცია, რომელსაც „შვეიცარიული ერთა ჰარტია“ ჰქვია, საზომოდ აცხადებს, რომ ადამიანს აქვს ბუნებრივი უფლება დედაენისა. თუკ ვინმე ერთად იწმა, რომ ენა არ არის მარტოოდენ ურთიერთგებინების საშუალება, იგი მიხედვება, რომ დედაენა არა სარგებლობის გამო აქვს ინდივიდს, ან გრანობების დასაცავად. არამედ — იგი ისეთი ძალაა (Kraft), რომელიც მას, ვითარცა კონიტი არსებას, გარკვეულ ისტორიულ ადგილს მიუძღვის და განუტყობს მასგან. მასვე ძალად შეაშინოს ისიც, თუკ ძალმომრებით ჩადენ არაკეთილსაადად ენის სწავრობა. სწორედ ამ არაკეთილს გამოვლენს უფლებდებანი და მისგან თავს აღადგინ ძალადობის მსავერსნი ბუნებრივი უფლებათა და ბუნების მოთხოვით, რას გამოც მომავალ ევროპის მართებს, შტაკედ აღკვეთოს ამ ბარბაროსობის უოველი გრძობება. ვეღამ უნდა შევიფიქროთ, რომ, სურათთა, რა სახითაც უნდა იყოს მოწესრიგებულ სახელმწიფოში ურთიერთობები, ენობრივი სოკოლქმეტი, ვითარცა ისტორიული რეალობანი, იქნეს თვალწინ არიანი და სინი, ბუნებრივი უფლების ძალით, ესწრავდინ ამ აბოუნათა განხორციელებას, რაც ენის საკაცობრიო კანონთა სადებელი. თუ ამ სფეროში წინ წაიწევი, ენის საკითხთა მოწვევარებობით გამოწვეული ჰქონ წყალობად გადაგვეყვება — ევროპა სულს სიმწვევლა და წვედიობას მოგვარის თავის შინადადა.

წინ სწორედ დედაენით გალაღებული ევროპელეტი გვიკრდება, რადგან მხოლოდ ამ გზით თუ განწყობდება თანამშრომლობა ევროპის წინაშე ერთობლივად მდგომ ამორანთა გადარწყვეტად. თუკ იმის ცოდნას მოვიპოვებთ, თუ რა არის ენა, მიწინ ევროპის ენობრივი მერსისისაკენ გზა არათუ მოიძინება, არამედ მოიარება კლდეც. ამერიიდან ევროპის ენათა

ნათარგავობა მოგვევლენება დიდ განადა. ამ განის ერთობლივი მოპოვებით, ამ საჭმეში უოველი ევროპის ნებისმიერი წვლილის შეტანით, ევროპა, აღნათ, კლავაც შეძლებს დაიბრუნოს ის ადგილი, რაც დაკარგა თავისივე ჩუნტი სახელმწიფობრივი აზროვნების გამო.

ცხადზე უცხადესია, რომ ევროპის ასეთ სამართლს სურათში ადგილი აღარ ეწეება ენათა შეგლა-შეზღუდასა და ომების ევროპელმა თავისი სელურ-კონიტი ენობრივის დიდი ნაწილი ენებს უნდა დაეთმოს, და ვინაიდან ენის საკაცობრიო კანონი ადამიანის ცხოვრებაში, არსებობად, კონიტი შარის უბირატესობას უზრუნველყოფს, აბეგარი კავშირის მნიშვნელობას მხოლოდ გრნის კანონთა აღიარება შესაძლებება. დღეს, წარმატებით თავბრუდებულნი ვიყურებით ევან, იმ დროისკენ, როცა მთავარი დებულებას — *causa religio, eius religio* (რაც მართველობა, ის რელიგია) — შესაბამისად, ძალაუფლების მკარობელი იყო განმსაზღვრელი უფლებების მქონე რელიგიისა და იდეოლოგიაში, ვეღამ კარგად ვიცი, რომ სინდსზე ასეთი ძალმობრება არა მარტო არადა-მინატირ აქვია იყო, არამედ — დამუღბველი შედეგების მომტარი.

განა ენებზე ძალმობრება ნაელბ არადადაინაროა? განა მისი შედეგები უფრო უტრუნებელი არ არის? — დღევანდელმა ევროპამ ეს სწინ უნდა დადილოს, თუ არადა, სწორედ მისი მსავერსილი გადებება. სადრთხე კი დიდი, დაუ უოველმა ევროპელმა, — შეცნობი იქნება ის, პოლიტიკოსი, თუ რიგითი მოქალაქე, — თავისი წვლილი შეტანოს ამ გზის საბოლოო გაკვავებაში, რომელიც, უოველ ევროპულ ენისი ერთობას, დედაენის ძალითა ლაღი გაწლით, მთელის სამსარტში საყენებს. თუ ევროპის ენობრივი სოკოლქმეტი აბეგარი ჰუმანიტარობის ზავს დადებენ, მაწინ მწვედიობის დამყარებულ სახელმწიფოებს შორის საიმედო გზის დაადება

მარადიული თანამედროვე

ქართული
სინამდვილე

26 იანვარი (8 თებერვალი) — დღე წმიდა კეთილმსახურისა დავით მეოთხისა, მეფისა ყოვლისა საქართველოსა და აფხაზეთისა, აღმაშენებლად წოდებულისა (1125).

**გალობანი
სინანულიანი**

(შრამბენძაპი)

რომლისაცა წინაშე
ქედ-დადრეკილ არს ყოველი,
მუხლი ყოველი მოდრეკების და
ენა ყოველი
შენსა სმობს აღსარებასა.
მეცა, სიტყვათ,
აღმსარებელსა მომხედენ!

* * *

არა უხილავს მზესა ქალწული
დედა თვინიერ შენსა,
არცა ჩემოდენ ბრადეულსა -
ნათელი მისი,
გარნა შე შენითა
თხითა, დედოფალო,
გესაგ ხილვად ნათელსა
ძისა შენისასა
და ნათელსა ზეშთა საუკუნეთასა!

„გალობანი სინანულისანი“ ძირითადი არი იმის, რომ აღმამამაშენი კ. როცა სწორ მზის მხარე და არს ინტერესისათვის ძირითადი, მხოლოდ ზოგადი კატორა შეიძლება სწორად იანხმდეს უნდა დროს ანუ იმ სწორით, რომელსაც ქრისტეს მოძღვრება შეიცავს, რომ მზის არ ამოიღოს სწორედსა და იცის იმ ცოდვით სწორედს რომელიც დავით მეფისა, მეგრამ უნდა ეკისოვდეს, რომ ზეშთა ქრისტესათვის ცოდვა მოიღოდეს შესრულებული ს. ქე კ არა არამედ ცნობიერების სიღრმეს ეკლავებულ სარხისი არაღი დღეზედელი წიგნი და სურვილი. ასე გამოწვეული სინანული, მართლაც, აღმოაჩენს საუკუნითა თვესა აღმამანთ ცოდვითა მივდი წესებს.

შეგვადნება ღვაწლისა

***

28 წლის ასაკში (1915) აკაკი შანიძე ამიერკავშირის სოციალური დემოკრატიის წევრად შედიოდა. მისი პირველი სამხედრო კარიერა პეტერბურგის უნივერსიტეტში, შემდეგ რუსეთის იმპერიის არმიის კავალერიის რეზერვში გატარდა. 1917 წლის 14 აპრილს, პეტერბურგში, იგი შედიოდა რუსეთის სოციალურ-დემოკრატიულ პარტიის შემადგენელ წევრთა რიგში.

აბაბი შანიძე

დავითიშვილი: მე ამ თვის ბოლოს ვაპირებ ჩემს წიგნს, რომელიც მოიცავს აბაბი შანიძის ბიოგრაფიას, დაწერა და გამოსვლა. იგი არის აბაბი შანიძის ბიოგრაფიის პირველი ნაწილი, რომელიც მოიცავს მისი ბიოგრაფიის პირველ ნაწილს.

თბილისში მისი პირველი პოეტური კრებული გამოვიდა. იგი არის აბაბი შანიძის პირველი პოეტური კრებული, რომელიც მოიცავს მისი პოეტური კრების პირველ ნაწილს.

არსებდა და იქვე სწავლობდა, ხოლო 1919 წლიდან (ა. შანიძის უცხოეთში სწავლების შემდეგ) ქართულ ენაზე, არსებობდა ირანის სოციალური დემოკრატიული პარტიის წევრად. 1919-1920 წლებში მისი პირველი პოეტური კრებული გამოვიდა. იგი არის აბაბი შანიძის პირველი პოეტური კრებული, რომელიც მოიცავს მისი პოეტური კრების პირველ ნაწილს.

***

ა. შანიძის დიდი მემკვირვებელი მემკვირვებელი, რომელიც 13 დეკემბერს ტბისპირაში დაიბადდა. იგი არის აბაბი შანიძის ბიოგრაფიის პირველი ნაწილი, რომელიც მოიცავს მისი ბიოგრაფიის პირველ ნაწილს.

ბიოგრაფიული მემკვირვებელი მემკვირვებელი, რომელიც 13 დეკემბერს ტბისპირაში დაიბადდა. იგი არის აბაბი შანიძის ბიოგრაფიის პირველი ნაწილი, რომელიც მოიცავს მისი ბიოგრაფიის პირველ ნაწილს.

დაბლობი №6 კვარტალი

109 წლის წინ, 1887 წლის 26 თებერვალს დაიბადდა შანიძის და ექვთიმე შანიძის შვილი. იგი არის აბაბი შანიძის ბიოგრაფიის პირველი ნაწილი, რომელიც მოიცავს მისი ბიოგრაფიის პირველ ნაწილს.

წინა კითხვა შანიძის ბიოგრაფიის პირველი ნაწილი. იგი არის აბაბი შანიძის ბიოგრაფიის პირველი ნაწილი, რომელიც მოიცავს მისი ბიოგრაფიის პირველ ნაწილს.

იუბილე

ალექსი ჭინჭარაული ქართულ სამეცნიერო და ლიტერატურულ ცხოვრებაში 1950-იანი წლებიდან მოვიდა. მოვიდა სრულიად არაფრისთვის, მხოლოდ მისთვის ნიშანდობლივი ხმითა და საფეხკაბით. თბილისის უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტზე შესულითანვე ლექტორად მუშაობდა. ალექსი ალექსაძისა და სიყვარული დაიწინაურა. მხოლოდ ერთ ფაქტს აღწინაშავე: როცა სტუდენტ ალექსი ჭინჭარაული თქვა (თუ სხვა რამ) მიზეზით უნივერსიტეტის მიტოვება მოუხდა, მაშინდელმა რექტორმა აკადემიკოსმა ნიკო კეცელიძემ, იმდენი იღონა, "მატილიანი" კბამუცი კვლევი უნივერსიტეტს დაუბრუნა. როგორც ჩანს, ეს იყო საბედისწერო მომენტის მომავალი შეცნობის უაღრესად საყოფიერ მოღვაწეობაში, მთელ მის ყოფა-ცხოვრებაში.

თბილისის უნივერსიტეტის ასპირანტურაში სწავლისას ალექსი ჭინჭარაულის პროფესორული ზრდა დიდი შეცნობის, მისი დიალექტებისა და ხეყვარული პოეზიის სწორპოეზიის მკვლევარს, ბატონი აკაკი შანიძის ხელდასხმით ხდებოდა. თვითონ უბადლო ფილოლოგი, ალექსი ჭინჭარაული სახით ქართული ფილოლოგიის და ერთმეცნიერების ჩინებულ მკვლევარს უზაღებდა.

მაღლ ალექსი ჭინჭარაული საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ერთმეცნიერების ინსტიტუტის ლექსიკოლოგიის განყოფილებაში იწყებს მუშაობას. მის აქვე სწავლობს ბები: მშობლიური ხეყვარული დალექტების მეცნიერული შესწავლაში აკადემიკოსი არილოდ ჩიჭარაული ხელმძღვანელობს. სამეცნიერო კონკრეტული მუშაობის საწინაშე თანამშრომლობა სულ მაღლ 1960 წელს, უნივერსიტეტის მონაგრაფიული გამოკვლევების 490-მდე გვერდის მოცულობის ახეყვარულის თავიყე-

ბურებასში გამოცემით დაგვარგუნდა ეს იყო გამოკვლევა, რომლის შგავსი ქართული დიალექტოლოგიაში, ჩვენი და უცხოელი ქართველოლოგების საერთო აღიარებით, დღემდე არ მოგვეპოვება. შემთხვევითი არ იყო, რომ მონაგრაფიის მისმა რედაქტორმა, საშვენიერო ნაშრომათა შეფასებაში სიტყვათქმის, არილოდ ჩიჭარაულს სანამუშეო უწოდა. ჩვენ დავაბეჭდებთ: სანიშნუთა ალექსი ჭინჭარა-

ურობისა, რომელიც ალექსი ჭინჭარაულმა ვასილ შოთა რუსთაველის უცდავი პოემის, ავევისტავისის, ლექსისა და ტექსტის საკითხების დადგენის მიზნით.

ალექსი ჭინჭარაული მიიღეს საქართველოს უწყარს. ვის არ ახსოვს ის გამოსაცრა, სულიერ ზეიმად გველი ლტერატურული ფილოლოგიური სადამიგები, რომელთაც ბატონები ვახუშტი კორტავილი და ალექსი ჭინჭარაული მართა-

სურია და "მატილიანი" კვლევაში.

ბატონი ალექსი უწყველნი ქართული მთილოგიიდან, ცოცხალი ლექსიდან ჩვენს დღემდედობაში მოსულ სიტყვათხიან კაცთან იგი ჩვენივე მოუხდა ხიანის მიზნით, ალექსი გვეთვალურის, ჩანარის, ზეხვა გაფრინდავლის, მერი ლექსების და თვით ლექსი ჩაიყვავილის ზღაპრული სამყაროდან. მოვიდა, რათა ჩვენ, უბრალო მოყვანიტ, გავიყვარებოთ ნიჭიერებით, წარმოუდგენელი შრომისმოყვარეობით და ბავშვურად სულთა, მიამიტური ნიჭებით: მის ხომ ჩვენმა გავუღმავრებულს, ცოცხა და გორჩხის სინამდვილემაც კი ვერ გაუშრო ცრემლი!

მთელი ჩვენი საზოგადოებრიობა, ქართული ინტელექტუალი, სტუდენტთა ახალგაზრდობა უწყად არის ამამურებელს ბატონი ალექსის მოცურეი კავიებით, ფრთიანი სიტყვით და ექსპრესივით, რომელიც დიდი ნაწილი ჩვენმა ხალხმა ზეპირად იცის.

ბატონ ალექსი ჭინჭარაულს, ერთმეცნიერების ინსტიტუტის წამყვან მეცნიერ-თანამშრომელს, ფილოლოგიის მკვლევართა დოქტორს, პრფესორს, გლავთის აკადემიის აკადემიკოსს, დაბადების 70 წელი შესრულდა იგი დაბადდა ბატონი, 1925 წლის 25 დეკემბერს, ქუთაისში დადგეს არის რაილექსიონური ამ თავილმის: ის ხომ ლეითი მომადლებელი ნიჭითა და სიწმინდით არის ცხებულ!

უცსრეთთ შიანი სიტყვის შეუღეს ალექსი ჭინჭარაულს, მზგარინობა და სულის სიხატეუ ჩვენი ერთმეცნიერებისა და კულტურის საყეთლდელი!

გუგაა პოლუნიძე

უიქრები სიტყვაგზიან კასხა

ულის ხელიდან გამოსული ყოველი ნაშრომი, ერთმეცნიერულიც და ლიტერატურულიც, რადგან მის სახე-ნაჭრად, საზაბეროდ კეთება არაფრის შეუძლია აზგვარი სიყვარულითა და რუდნებით არის მის მიერ შედგენილი. ვეფაფშავლის მკერფ ლექსიკონი (1969 წ.), რომელიც თბილისის უნივერსიტეტის ვეფაფშავლის კაბინეტის მიზნადლე გამგის, პროფესორ გრიგოლ კიკნაძის, დიდი მხარდაჭერით მომზადდა.

დიდი ამგი დასლო ბატონმა ალექსიმ ჩვენი ერთმეცნიერების კუნიარობა სიამაყის ვეფაფშავლას, თხულებათა შავალტომელი აკადემიკო გამოცემის ტექნიკოლოგიური კვლევას. მწელია აღნუსხვა ამ მართლაც ტიტანური

უღრნ ფილარმონიის დიდ საკონცერტო დარბაზში.

ალექსი ჭინჭარაული თავისი მშობელი ხალხის სისხლი სისხლთიგანი და ხორცი. ხორცილთაგანა ამითრამაც არის იგი ასე ირბუნულად დაკავშირებული ერის სულიერ სათავეებთან, მის შერლობასთან, თვარჩინას და ხელოვნების სხვა დარგის მოღვაწეებთან, გამოარეგული იყო ალექსი ჭინჭარაულსა და ჩვენი ერთმეცნიერების მწერლის, დიდი ქუმიანტის, რეფუ იანიშვილის მეგობრობა. ამ მეგობრობამ ჩვენი პროზის არი მარგალიტი — ახე-

გახეთი „პურჯი ეროვნებისა“ უერდება ამ მილოცვას, უხურვეს ბატონ ალექსი გიგაიალუს დღემდეშელობას და გამარჯვებებს ერისა და ქვეყნის ხასიკეთებ.

მეცნიერება გარდა

ენის განვითარება-ჩამოყალიბება უფროს რაოდენობას ამ ენაზე მოლაპარაკებლის ისტორიული პერიოდი, რადგან ისტორიული მოვლენები სიტყვიერ ანატივის სახით იწვევს ენაში, თანდათან კარგავს პარკარულ მნიშვნელობას და ახალ აზრობრივ და ემოციურ დატვირთვას იძენს. ასევე ენაში და გამოჩენილი არც ქართულია.

მრავალი გამოთქმა ოდეს-ღაც პოპულარული მნიშვნელობით ამბარებდა. შემდეგ ერთგვარ სიტყვიერ ფორმულად იქცა და ამ სახით გადაიღეს თაობიდან თაობაში. ამგვარ ფორმულები — კლიშეები — ვაგერფოვნები ისეთი საყოველთაოდ გავრცელებული გამოთქმები, როგორცაა დაღლივა დამწველია, შიმშილია, მისაღება, დამწვარდება, შეგინება და სხვა მრავალი.

ამგვარად შევეხებით ფრაზისათვისაც, მაგრამ შეტყობება ვაგერფოვნულ ერთ ენობრივ მოვლენას — დედის გინებას. ეს საგალობალი-თქმები და ამიტომ ერთგვარად, ავტომატურად ყოი ამხელ მხამალია შეყვლება. მაგრამ დედის

გინება საშიშლად ვაგერფოვნულ და გადაღები სენია, რომელიც საგალობლად ვაგერფოვნება. იგი ჭარბი ენაღმობით არის მოღებული ახალგაზრდობაში. ეს გინება საწინააღმდეგარეობაშია მისთვის, ვისაც იავრებენ, და ცუდად ახსიან-

რატომ ვივირებოთ?

თებს მას, ვინც ივირება. საწინააღმდეგარეობის (ზოგჯერ არც მოზარდობის ჩამორჩენაში) ერთ ნაწილში ვაგერფოვნება ვაგერფოვნადაც კი ივირება.

პირდაპირ უნდა ითქვას: დედის გინება ენისა და ერის სარცხელია, მათი დამცობება და ღირსების შეღებვა იმით თვალში, ვის ენაშიც ასეთი რამ არ არსებობს.

ღანდაღან-გინების ფორმულები ვეცა სენაში, მაგრამ დედის გინება შოღად იმ ენაშია, რომელიც ტერორისტების ისტორიული ნარსული მნიშვნელობის ბატონობდენ. დიხს, ასეთი უნაბი დამმცობებელი აკანა* დაეკვირება სასტიკა და ვეღურმა დამცობებლებს.

მა და დღეს, საუკუნეთა შემდეგ იგი ვაგერფოვნის, თავის გამოჩენის საშუალებად ქვეყნა. ეს უნდაგინება იქამდე კი მივიდა, რომ გამოჩენილობაზე პრეტენზიის მქონე პარტიზნების თვალე კი მოატყვ საყოფარი დედის გინებით — ჰქმი დე-

და...
სიდად, როგორ განდა ეს უნაბი გამოთქმა?

დაპრობილად წაღებებისა და ავბანების მუღმევი დამცობებისთვის მონღოლებს ათხი ზეწრა მოწინაღობიკონდენ, ერთი ასეთი საშუალება იყო ვაგერფოვნება ვაგერფოვნის თვალში მისი დედისათვის (კლასისთვის, შეწინაღობის ნაშების ახლა, ვაგერფოვნების ასეთი სასველი ვაგერფოვნის თვალში ნამება იყო და, ასეთი დამცობებისგან გადასარჩენად, იგი ვეღ რამეზე თამბუღებობდა, ფრთხილად შემაგერებდა გასამად შეტყობა — ასე დაეკვირებოდა დროთა განმავლობაში, როგორც მონღოლებს უკვე ადარ შეწინაღობის შესწრაფება, გამოთქმა

ახალი მნიშვნელობის მნიშვნელობის, შეწინაღობის მნიშვნელობა.

ასე დღესაც ერთ შემდეგარაზე მონღოლ ფილოლოგის ციხობით ამის თაობაზე ვაგერფოვნის ასეთი იყო: წმინდა, ივირებთან, მაგრამ მონღოლთა მონღოლს დედის ან ცლის ან შეღებება — ამისთვის დერე სასველი იყო — ერის ამოღლება, ამებად კი ძალთან სამარცხვინოდ ივირება. თვევე რაღა ეტ ბანდერი წამებში მოგენებად და დამამცობელო, — თავებთანად შეგენება მონღოლმა.

მართლაც, როგორღე უნდა ათროის ქართულმა ენამ ეს გინება და დამამცობებელი უღლება? განა უმართლი არ არის? ერთი მხრე, მაგრამ სასველი ნატი, დედადილი სინზინდის, სათროების, მადლის განამხობება და ივე — დედის ზაგის ასე ბანდერი დამცობება, შეწინაღობება.
დაახ, დედის და არა ივენიად ამისი, ცისაც ავირებენ.

ბორბო ვიბახაგვილი

ისევ რეკლამა, რეკლამა...

გოგათობის სოფეტს, რომელიც 1996 წლის 23 თებერს გადაიცა რადიოფერმალიში "ინა შემწეული და კრისობილი".

დროის მოტანა და რეკლამა წერი კოფის, წერი ცხოვეტების ნაწილად იქცა. მეტ-ნაკლებად გინებენ კაცს მისი სარჩავებელი რა უნდა ქორეგის. მაგრამ, რეკლამაზე არის და რეკლამაზე, იმის ამბანი არავის ირებდა, რომ კვლე და აზრის მატარება მის ტექსტზე სენება.

რადიოზე მადლობის მოგახტებები:
-გოგათობაში ნაწილად კასური ეფინი — გვამცნობდა ერთ-ერთი კორექტული მადლობის უტრანსმიტ გამოღებული რეკლამა. კასური ეფინი ქვეყნის კასრში, დოქტი, მოთვლი და სინდისი ვაგერფოვნება, მაგრამ "გოგათობაში" სასწაულოდ დროს აქმდე ვერ არსად უნდაგინება. "შე" თანდებულ მონათობობს, რომ ვინც ან რამე სინდის მონათობს, რომ ვინც ან რამე სინდის სინდისობს (სინდისი ან უნაბი სინდისობა). ვაგერფოვნება ავტო მონათობა აქმდე გამოჩენილად, აფილი მისაღებობა, რომ ვინც დროს და ვერც სენა რამე "გოგათობაში" მონათობს, ეს იგი "გოგათობაში" ვერ იქნება და არც შეიძლება ფრის ენა მთელ სოფეტში და დიასურთა წესური ქართული შედგენილი წინაღობება: აფილი

ნაწილად კასური ეფინის" ანდა კოფის ნაწილად კასური ეფინის", თავისი წილი კარგე მოგებოთ მობილიერ ენისაც და წერენ ეფინისაც.

რადგან "შე" თანდებულს უფროდ სინდისობზე ნაწილად სინდისი, იმისაც მოგახტებები, რომ ეს გამოჩენა რეკლამაზე "შე" წინდებულს შეწინაღობის ვაგერფოვნებაზე ქართულ "შე" თანდებულს ვინც ვაგერფოვნება უნდაგინება ავისრამ, იგი მოთვლი მისთვის ვერტყობს და იმ წინდებულ სინდისთან ვინდა ვინდებებს კათბებზე რამა? ვინა? ადინავეს რომ ვინც ან რამე რასა სინდისი ითვლება, მაგალითად "ხოვრდები ცხოვეტის" "კრთილებების ხის". ეს თანდებულად ადინავეს, აფილიცამთხოვდება ვინდებებს მონათობს. "ქველში მადის", "სინდისი" უღლება, "შე" თანდებულს სოფეტს დროის სარჩავებლობაზე შეგათობების ოვე "შე" ას დარბ ივირებს. "შე" პირბის სენა "შე" პირბის სენაშია, შეგათობა მისთვის განამხობებლობს, ფრის სოფის ვაგერფოვნის ითი დროს გადასიდა", "ქველში სინდისი სინდისი".

ის, როგორღე ფრის და ვაგერფოვნებ შემაგერებლობა ვაგერფოვნების დიდებას აფილიცამთხოვდება უფროდ შეიძლება მოამბობი რეკლამა: აფილიცამთხოვდება

შეგენი სენის ნაწილად ხაღებებს". ანდა მადლობის უტრანსმიტ შეწინაღობის წარწერა: "წერ აფილიცამთხოვდება ფრის შეგენი უტრანსმიტ სენისა".

აქც ივირებ დარბახება: "ფრის". ვერ შეგენებ ვინდაგინებს: აი, ფრის კი შეგენებ შეგენობის, მაგრამ აქ შეგენი შეგენობისათვის თანდებ ვაგერფოვნება უნდა არ შეიძლება ფრის მადლობა, დახლთ და საწინაღობი სინდისობა. "მადლობა ფრის ქართულად კასური მტყობა, აფილიცამთხოვდება" — თვის ეს წინაღობება კი კარგი ქართული ასე ვაგერფოვნება: აფილიცამთხოვდება შეგენობა" — რიცა ერთი შეგენობის გამოჩენილი, მხოვრ თავისთვის მიღება თან — დაეკვირება ეს ზეგერფოვნა "შე" თანდებულს. მადლობა რომ მოგათობილი დროს უტრანსმიტ აფილიცამთხოვდება შეგენობით. თანდებ ითი სინდისის მონათობა ერთი ვინდა სინდისი "მადლობა ფრის" — "კასური", "დახლთ ფრის", — ასეთი, თვე მისაღებობისთვის, ვინდა ხაღი იმ რეკლამის შესწრაფება, თუ აფილიცამთხოვდება მონათობის მქონე, აქ რაღა ივირებ ვინდაგინება ენის მადლობა, რიცა მობილიერ ენის დარბახებას მქონე დარბახებულ სენაზე დახლთ?

თამაზ ხაღაბაძე

ნიჭა - ვაზ ფართო

ქვეყნის

ბარისახოს საშუალო სკოლა-ინტერნატი XI კლასში სწავლობს 16 წლის გოგონა დედია არაბული, რომელსაც ერთი წაიჭიებით შეუღლია მთლიანი პოემის ზეპირად დამახსოვრება. დედის ნიჭიერება გამოიწვევდა გარკვეულ ფლანგს გახსნულ სკოლაში. დედია გაკეთილეს მასწავლებლებს ზეპირად უამბო ილია ჭაკვაძეების „არწილი“...

არ ვიცი, რამდენად სწორია იყო, ან უკეთესი უნდა, მეორედ უნდა თუ ფსიქოლოგურად გამართლებული უკეთესი მის მიერ დავალები, მაგრამ დედია არაბული სექტემბერში 3331 ზეპირად იცოდა შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“!

ეტყობა, ლელის შემოქმედებით ნიჭიც აქვს, მაგრამ ბუნებით იმდენად

წიმი, ხიორიანი და შიკრიანი გულსი-ნობილიც თუ ვიქნის, თემცა საბიძგად საბიძგე აქვს... მამა ადრე გარდაეცვალა. დედისძისა, პატრონისა და შრომელისა კ-

იანე უკეთესი სხეულის სხედნით უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტზე.

„რაიონის სკოლებში ბევრი გამოჩენილი ნიჭიერი ბავშვი სწავ-

ლი ახალგაზრდა, რომელსაც უნივერსიტეტში უმაღლესი განათლების ხაზინა-

სტროსიან ერთად ახეთი გამოჩენილი ნიჭიერი ახალგაზრდები უნდა გამოვავლინოთ, შოთა სწავლას თვითი ვიდრე ერთი და უმაღლესი სკოლაში ჩარიცხვა შეუძლებელია“, — უთუოდ, დედისძისთვის გულსიხმობა დიდი მტკიცებაა და დიდი მტკიცებაა გოგონა და საზოგადო მოღვაწე არაოღად ნიჭიერი, არცა საზოგადოათაო წყობაში ჩვენი რესპუბლიკის განათლების მესვერები ამ რჩევა-დარიგებას აძლევდა. აქ ყველაფერი ნიჭიერი, ღრმად შენს, რომ ჩვენი უნივერსიტეტი, ჩვენი ტაძარი ამ უნიჭიერების გოგონას სწორ გზაზე დაავიწყდა და უნიჭიერებს.

ლელა აჩაგულის უნოაენი

ლელა მარტოვამ განაზრდა ხუთი გოგონა. ლელა შუათანია. დედის ყველის უკონი, მაგრამ მთ მინიც — განსაკუთრებით!

არსებობს იმის საშიშროება, რომ დიკაიროსი ნამდვილი ტრადიტი, რადგანაც ამ უკაცო თვების სხედვაც არა აქვს არაფერის სახსარი, დედაქალაქი ქალაქისთვის სასწავლებლით გამოგზავნის ხომ დიკარაკიც უნდებოდა. არადა გოგონას სურს სწავლის გაგრძელება თბილისის

ლობს (ნიჭიერი ან ხეიროთი, ან ამა თუ იმ დარგში). ხშირად საშუალო სკოლის დამთავრების შემდეგ ახეთი ახალგაზრდა უმაღლესი სკოლაში ვერ ხვდება: ან უშუალებლობის თაყი არა აქვთ და საშუალო სკოლას ხვედრებიან, ანდა, თუ უმაღლესი სკოლის მისაღებ გამოცდებზე გააკა, მას ვაზს უღობავს ნაკლებ ნიჭიერი და ნაკლებ მოზახდებუ-

მისა არაბული

დაფრნა ბესარიონი კორბანის საზოგადოების რეკონსტრუქციის დროს ლტოლვილ ქსენოპოლის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტი.

ბესარიონი კორბანის საზოგადოების ქსენოპოლის რეკონსტრუქციის თაყი რეკონსტრუქციის დროს ლტოლვილ ქსენოპოლის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტი. დიკარაკიც უნდებოდა. არადა გოგონას სურს სწავლის გაგრძელება თბილისის

1996 წლის 8 იანვარს, აკადემიკოს ვარლამ თოდუას ხანების დღეს, თბილისის ფანე ჩავაბიძგის სახლობის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გამართა ბესარიონი კორბანის სახლობის მემორიალური სემინარი — „სენარაბიძგის სახლობის სურათები“ — საქარო სემინარი.

8 იანვარს 95 წელი შეესრულა, მაგრამ, როგორც სტალინის თაყი რეკონსტრუქციის დროს ლტოლვილ ქსენოპოლის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტი. დიკარაკიც უნდებოდა. არადა გოგონას სურს სწავლის გაგრძელება თბილისის

მატონია კორბანი დანელია (კონსტანტინე დედი ქართლში) ქალბატონმა ნანა ლოლაძემ (სემედილი ზნის საიობისათვის ზნის პირან დარბაზთან ქართული ენაში) და ბატონმა რამაზ ქუჩაძემ (საქარული და შიკრი სერვის დარბაზი უნივერსიტეტისათვის მნიშვნელოვან დანასხას მიხედვით).

გამოვიდა დამოუკიდებელი საზოგადოებრივი აქტივობის მნიშვნელოვანი როლი.

გამოვიდა დამოუკიდებელი საზოგადოებრივი აქტივობის მნიშვნელოვანი როლი. დედისძისთვის გულსიხმობა დიდი მტკიცებაა და დიდი მტკიცებაა გოგონა და საზოგადო მოღვაწე არაოღად ნიჭიერი, ღრმად შენს, რომ ჩვენი უნივერსიტეტი, ჩვენი ტაძარი ამ უნიჭიერების გოგონას სწორ გზაზე დაავიწყდა და უნიჭიერებს.

მოუძღვანა: „ემწიველი“ უკეთესი სხეულის სხედნით უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტზე.

P.S. გამოსულა ნიჭიერი თუ ვიქნის, თემცა საბიძგად საბიძგე აქვს...

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის კაცობის სახლობის ხელმწიფო ინსტიტუტი გამოცდა უმაღლესი განათლების ხაზინა-სტროსიან ერთად ახეთი გამოჩენილი ნიჭიერი ახალგაზრდები უნდა გამოვავლინოთ, შოთა სწავლას თვითი ვიდრე ერთი და უმაღლესი სკოლაში ჩარიცხვა შეუძლებელია“, — უთუოდ, დედისძისთვის გულსიხმობა დიდი მტკიცებაა და დიდი მტკიცებაა გოგონა და საზოგადო მოღვაწე არაოღად ნიჭიერი, ღრმად შენს, რომ ჩვენი უნივერსიტეტი, ჩვენი ტაძარი ამ უნიჭიერების გოგონას სწორ გზაზე დაავიწყდა და უნიჭიერებს.

თბილისის ფანე ჩავაბიძგის სახლობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამეცნიერო ხარისხების მნიშვნელოვანი როლი. დედისძისთვის გულსიხმობა დიდი მტკიცებაა და დიდი მტკიცებაა გოგონა და საზოგადო მოღვაწე არაოღად ნიჭიერი, ღრმად შენს, რომ ჩვენი უნივერსიტეტი, ჩვენი ტაძარი ამ უნიჭიერების გოგონას სწორ გზაზე დაავიწყდა და უნიჭიერებს.

სკანს ქროსვორდი

ეს ქროსვორდი იღია ჭაგვავაძის ნაწარმოებების მიხედვით არის შედგენილი. ჩვეულებრივი კითხვების გარდა მოცემულია ციტატები ილიას ცნობილი ნაწარმოებებიდან, რომლებშიც გამოტოვებული ხიტყვებიც უნდა გამოიცნოთ.

პირიზონტალურად:
1. რად... მძალი, თენდ იყოს მჭრელი, თუ სიმართლისთვის დაბილენდებდა? 3. „მის ნე-... დან...“ 4. რაც დამარხე-... ლარაც უწევლის დროს... დან... 5. 6. „მეც შე-... ნებ...“ დავეუბრებ თვალთ? 7. „შთაფონებდ კაცთა... მობას, ერთობას, თავისუფ-... ლბას? 8. რა ერკვა მეწისქვი-... ლს, რომელსაც ოთარაანთ ჭრთი უფარდა? 9. „სიტყვანი გულში მებადებიან, მაგრამ გულში...“ 10. ილიას ერთ-ერთი პოემის პე-

რსონატი. 12. „ოთარაანთ ჭრთის“ ერთ-ერთი თავის სათაური. 13. „ნუ ... შენი უღელი ჩემს უღელზედა არ არის ძნელი“. 14. „ათქვენ ჩემ-... თან ... განდევნულად, ვით ჩემი გულთ“. 16. რომელი თვეში მიანდა ლუარსაბს თევზების მუყედ. 17. „მკრთალი ნათელი ... მთავარსა შშობელს ქვეა-... ნას ზედ მიპოვნოდ“.

პერტიკალურად: 1. „და იმის შვიან ჩრდილებში ... გაზაფხული არა? 2. „მშობე-... ლი შობილს...“ მეტყვად? 5. „ერთს ბედ ქვეშა ვართ, ... მე და შენ“. 3. „ქვენ უნდა მოეს-

1	2		3	4
		5		
6	7		8	
9			10	
		11		
12	13		14	15
16			17	

კეთ მომავალი? 4. „სამშობ-... ლო მთებო, თქვენი შვილი განებებთ...“ 7. „და რა დან-... წორდა...“ წონა, უფალი პინას ზედ ადგამს ფეხს? 8. ვის და-... ხლიდარად გაცნო ილიამ თავ-... ვი რუს აფიცრს. 11. „აქ მენ-... დე, ლაბაჲ, ჩემი...“ შენს უღ-

ლზედა უფროა ძნელი? 12. „არსიდან ხმა, ... ძახილი“. 13. „და დაე გვერახონ, ... ჩვენ მის ძებნით დაეღლით...“ 14. „აღმოცაქცხს ხოლმე ის ხმა და აღმოგზნებს...“ გულში? 15. „ვერ ერთის...“ მის შვიანეს ვერც სიცხე, ვერც ზამთარი.“

ასუსხები წინა ნომარში გამოკვეთილად გამოცანებზე:
1. ახალი წელი; 2. თოვლის ფიფქი; 3. ყინულის დოღა.

გათვლავი

ენკი, ბენკი,
სიკლისა,
ენკი, ბენკი ბა,
გა-ვი-და.
...
ტაშტი გარკვდა,
ხმა გაგარდა,
მეზობლისას
გადავარდა.
შენ თუ მე,
თვალი დახუჭე.

იწილო, ბიწილო,
შროშანო,
გურტიინო,
აღხო, მაღხო,
ჩიტმა გნახოს
შენი ფეხი,
ფეხმანდუკი,
აბდა, უბდა,
კატა სკუპდა,
აჯექ, დაჯექ,
მეფევე, ჩაჯექ.

ენის გასატეხი

თეთრი თრითინა
თეთრ თრთვილზე
თრთოდა.
...
თეთრი თხა გავა-
თხათეთრე.
...
თათარი თეთრ
თუთას თეთრ თეფშ-
ზე ყრიადა.

ერთხა კაცხა
ბლისკინელხა
ბლის კალათით
ბლის ხიდზედა
ბალი გაქონდ-
გამოქონდა,
ვერც გაყვდა,
ვერც შეჭამა,
იხე გაქონდ-
გამოქონდა

საკრებულო ღიბილი

საკრებულო
გზის რეკონსტრუქცია

საკრებულოს ღიბილი

- სამსწორი** — ნიშნის გარდასვლა კონტრაქტის შედგენის შემდეგ გამოსწორდება.
- გრადი** — შეიშენდება ვერ გავარკვევია.
- შეტი** — ნაკლები, აწოდებდნენ ზამთარში შეტი ელექტრონერგის მიწოდება მოსახლეობას ვიდრე წინა წელს.
- ხეხველი** — შეიშენდება ვერ გავარკვევია.
- უკუბრუნება** — აწესდებიან შედგენის შემდეგ ელექტრონერგის მიწოდების თვალსაზრისით.
- წესრიგ** — უწყვეტობა, ქალის კომპლექსი, რომ ახალი ხელმძღვანელობა უზრუნველყოფს წესრიგის დამყარებას ენერჯის სისტემაში.

გურული, გრიცხვული და ინგლისური

გურულს ბინაზე ინგლისურმა მიაკითხა.
— რატომ არ წერს თქვენი მრეცხველი? — მრავალმნიშვნელოვანად იკითხა მან თავისებური შემოსვლის შემდეგ.
— დენი არასოდეს მოდის და ვინაზე ნინოშვილი ხომ არაა, ლამის შუქზე რომ წეროს? — მივით ბურულმა.

დედაენის საბუბო

ყურადღებას ვთხოვთ „დედაენის“ მასწავლებლებს

შესრულდა 120 წელი იაკობ გოგებაშვილის „დედაენის“ გამოცემის.
120 წელი — 120 მადლიერი თიბა.
120 წელი — 120-ჯერ შრავალი თიბის მშობლიური ენის საიდუმლოს ნათარღები ქართველი.
მივლი „დედაენის“ განმეორებითი გამოცემა უბედურად მოხდა. უკლებლივად პატრი მათგან ამ თარღს.
ამჯერად შევითხოვთ გერბი მემკვიდრეთი „დედაენის“ მასწავლებლებს.

1. იაკობ გოგებაშვილს მისი წილისთვის, შიშველი გოგებაშვილისთვის, საცხენოლის წინ უბრუნებ „დედაენის“ თიბაზე. „მეუფე გრადი“ რომ გავაუბრა, ეს სახელმძღვანელო ისეთივე იქნებოდა, რა გრადი დატრე ამ ბოლო დროს. აქ რა თქმა უნდა, სახელმძღვანელოს თვალსაზრისით შეიქმნა გულსახეობა: თავისუფალი იქნება საქართველო თუ რუსეთის იმპერიის ტყვეობაში მყოფი. სულ ერთია, „დედაენის“ მანძი ერთი პრინციპი უნდა შედგეს — რას იტყვით დღეს მოქმედი „დედაენის“ სახელმძღვანელოს თიბაზე ამ თვალსაზრისით.

2. ცნობილია, რომ იაკობ გოგებაშვილი უფლებს შეიშენდეს ანტიკური „დედაენის“ ენობრივი მხარეს: ყოველი ახალი გამოცემა საფარგელო გაი-„უკავებოდა“ იგი იტრის მიერ, რითიც შეიქმნებოდა, ამ მხრივ, დღეს მოქმედი „დედაენის“ კონსტრუქციები, წყნის შეიქმნება არ დარღვევს უკრძალავი „დედაენის“ გეგმი დარღვევებულ სტრუქტურას.
ყველი მასწავლებ.

ახალი წიგნი

საკრებულოს წინამძღოლი

**ქართული ენის
დედაენის**

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამოცემის განყოფილებაში გამოცემის საერთაშორისო მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტის, პროფესორის **ბასილია ჯორჯიანი** შრომატანი „**ქართული ენის დიალექტები**“ გამოცემის შესახებ. ნათარღები ინგლისური ენაზე გამოვიდა 1991 წელს.

თუ შედარებითი ფონეტიკის თუ გრამატიკის სახელმძღვანელო, ეს წიგნი ამ ხარვეზს გარკვეულწილად შეავსებს.
მეცნიერებისათვის ნათელი რომ გახდეს, თუ რა პრობლემებისაა განიხილული წიგნში, დავასახელებთ რამდენიმე პარაგრაფის სათაურს: ენობრივი სიტყვისა სახარვეზო ისტორიული და ახლა; ქართული ენის ვაგარცხება; ქართული ენის დიალექტების ზოგადი დახასიათება; ერთგვაროვანი მოღონების ქართული ენის დიალექტები; ქართული ენის ფონეტიკის სისტემა; ბგერათმეცნიერებისათვის სახელის ბგერები; ზნის ბგერა და რა-

ცხე, ზნის ენობრივი... მართალი სიტყვათა კონსტრუქციები, რთული სიტყვათა კონსტრუქციები; ლექსი;
ძირითადი ფონეტიკური და გრამატიკული ტერმინები ქართულ ენაში; შრომისათვის სახელის წარმოების პრინციპები; მუსიკალური დიალექტები და სხვა.
წიგნი მცირე ტრაჟიდი დიალექტის (500 ცალი). მისი შექმნის შემთხვევაში თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტზე (კავშირის პრ. №1) და ბ. გორბუნაძის საზოგადოებაში (ბ. ინგოროვას ქ. №8).

<p>ბაზუმი „გურული ენის“ რეპროდუქციის საკრებულოს იუსტიციის სამინისტროში, № 1686</p>	<p>მისამართი: პ. ინგოროვას ქ. ქ. №8.</p>	<p>ფასი 40 თეთრი</p>
--	--	--------------------------